

С. В. Заєць,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
старший науковий співробітник,
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»,
E-mail: zsvit@knu.ua
Researcher ID: S-2638-2017
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6133-1087>;

С. П. Юдіна,

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,
завідувач сектору,
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»,
E-mail: yudina_S5@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5617-1085>

Організація інтелектуальних змагань студентів у закладах вищої освіти: форми проведення та напрями вдосконалення

У статті окреслені завдання, що постають перед закладами вищої освіти в умовах цифровізації та прискорення процесу оновлення знань і націлені на створення стійкої системи набуття компетенцій, підприємницьких навичок та громадянських обов'язків у студентів, викладачів і співробітників.

З метою з'ясування характеру динаміки організації різноманітних інтелектуальних студентських змагань, їх регіональних особливостей розглянуті показники результативності проведення Всеукраїнських студентських олімпіад, Всеукраїнських конкурсів наукових робіт у 2009–2019 рр. Визначено фактори, що сприяли активізації участі студентів закладів вищої освіти у цих заходах. Зазначено, що збільшується частка таких нових організаційних форм проведення олімпіад, як ділові ігри, бліцтурніри, розв'язання ситуаційних завдань, виконання завдань-есе, практичні тури за підтримки та участі роботодавців тощо. Наведено результати опитування 200 закладів вищої освіти щодо участі студентів у міжнародних змаганнях, що відбувалися за кордоном, та отриманих ними призових місць у 2015 та 2019 роках. Окреслені тенденції залучення студентів ЗВО до участі у міжнародних змаганнях за кордоном, у міжнародних, всеукраїнських конференціях, семінарах для студентів і молодих учених.

Визначено напрями вдосконалення інтелектуальних змагань студентів з урахуванням пріоритетних напрямів модернізації і технологічного розвитку суспільства та української економіки, потреб роботодавців, запитів суспільства. Запропоновано впроваджувати комплексні форми й методи стимулювання інтересу студентів до пізнання і саморозвитку, здобуття якісної освіти у розрізі таких інтелектуальних змагань, як стипендіальні, грантові, конкурсні. Обґрунтована потреба у реформуванні переліку спеціальностей з пропорційним виділенням дисциплін або модулів дисциплін, за якими слід проводити всеукраїнські інтелектуальні студентські змагання, за їх видами: предметні олімпіади, конкурси студентських наукових робіт, професійні змагання.

Ключові слова: інтелектуальні змагання, Всеукраїнські студентські олімпіади, Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт, заклади вищої освіти, роботодавці.

Вступ. Маркерами сучасного функціонування українського суспільства стали цифровізація та прискорення процесу оновлення знань – суттєві чинники впливу на економічний розвиток країни, її конкурентоспроможність та здійснення соціальних змін. За цих умов перед вітчизняними закладами вищої освіти (далі – ЗВО) постають складні взаємопов'язані завдання:

1) підготовка фахівців високої кваліфікації, здатних не тільки використовувати отримані знання, а й

створювати нові, сприймати й розробляти наукові інновації, бути готовими до змін у соціальній та економічній дійсності;

2) формування інтелектуально розвиненої особистості, якій притаманна система демократичних цінностей, спрямованість на ранню реалізацію своїх життєвих стратегій, поширення нових зразків соціокультурної поведінки.

В Україні перехід до інноваційної вищої освіти європейського рівня передбачає підготовку фахівців нової генерації, для яких націленість на професійну майстерність є пріоритетною страте-

гією їх життєдіяльності, здатних до роботи у сучасних умовах соціальної мобільності, засвоєння передових технологій, професійної діяльності у тісному контакті з іноземними спеціалістами. Відповідно до Паризького Комюніке, підписаного 25 травня 2018 року, студенти "... повинні мати справу з дослідженнями або діяльністю, пов'язаною з дослідженнями й інноваціями, на всіх рівнях вищої освіти, щоб розвинути критичний та творчий образ мислення, який дозволить їм віднаходити новачинні рішення щодо викликів, що виникають. У цьому відношенні ми зобов'язуємося покращувати синергію між освітою, дослідженнями й інноваціями" [1].

У повідомленні Європейської Комісії "Про досягнення Європейського освітнього простору до 2025 року" зазначається, що заклади вищої освіти є центральними суб'єктами "квадрата знань": освіта, дослідження, інновації та служіння суспільству [2]. Саме таке розуміння своєї місії дозволить вітчизняним ЗВО побудувати стійку систему створення умов для зростання та розвитку необхідних навичок у студентів, викладачів і співробітників. Вирішальне значення для здійснення цієї мети має розвиток наукових досліджень у вищій школі, наявність сучасних форм інтеграції освітнього (навчального) і наукового процесів. Останнє є однією з принципових передумов створення у вищій школі дієвої системи підтримки обдарованої студентської молоді, орієнтованої на перспективні науково-технічні напрями.

Матеріали та методи. Одним із шляхів досягнення намічених цілей є проведення закладами вищої освіти різноманітних заходів, що сприятимуть виявленню, розвитку та реалізації творчих

здібностей студентів, посиленню їх зацікавленості у науковому пошуку. Існуючий наразі широкий спектр таких заходів є малодослідженим (до того ж ці розвідки переважно присвячені проблемам, що супроводжують олімпіадний рух) і вимагає вивчення, а саме, з'ясування характеру динаміки організації різноманітних студентських інтелектуальних змагань, аналізу їх регіональних особливостей, виявлення нових форм та методів пошуку й відбору обдарованої студентської молоді.

Аспекти організації проведення олімпіад широко розглядаються в роботах багатьох сучасних вітчизняних (С. Герасименка, Г. Голубової, В. Карпова, Я. Карчева, Л. Момотюк, Н. Парфенцевої, В. Попової, В. Шевчука [3–5]) та зарубіжних (Є. Власової, І. Володко, А. Гордєєва, І. Егліте, В. Кошкіна, А. Мальцевої, С. Міндєєва, В. Попова, О. Пугачова, О. Толстих, С. Черняєвої [6–9]) авторів. Дослідники зазначають роль студентських олімпіад у розвитку професійної мотивації учнів, їх готовності до творчості у професійній діяльності, здібностей до вирішення нестандартних завдань, а також надають пропозиції щодо підвищення ефективності їх організації.

В Україні щорічно проводиться більше трьохсот різних міжнародних та всеукраїнських інтелектуальних змагань, таких як міжнародні олімпіади, міжнародні конкурси наукових робіт, міжнародні професійні творчі конкурси, міжнародні турніри, міжнародні конференції, всеукраїнські олімпіади, що в сукупності є невід'ємною складовою загальнонаціональної системи виявлення та розвитку молодих талантів (рис. 1, складено за даними ДНУ "ІМЗО").

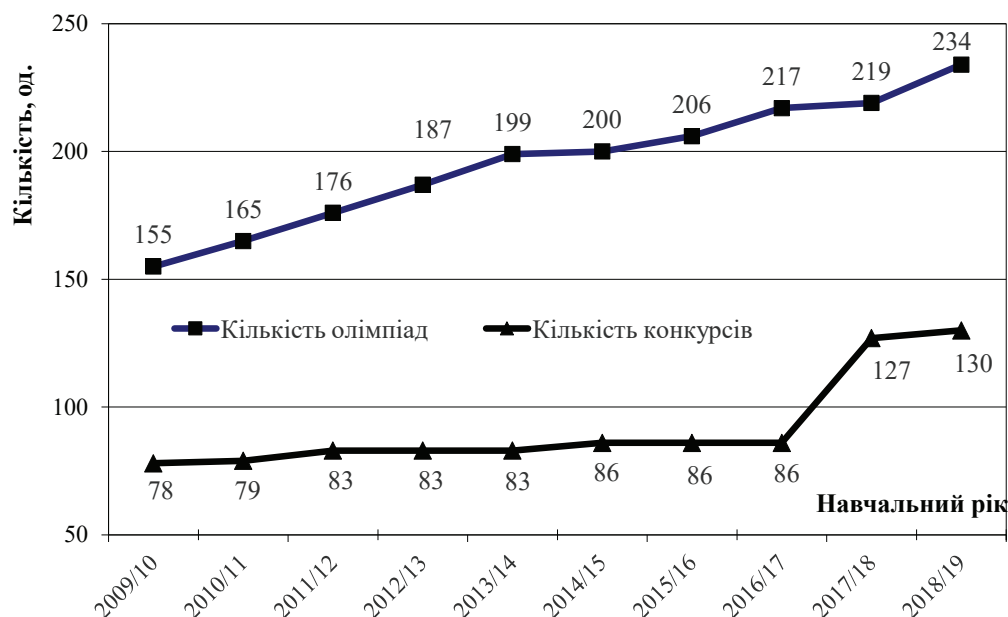

Рис. 1. Динаміка кількості проведених Всеукраїнських студентських олімпіад та Всеукраїнських конкурсів наукових робіт, Україна, 2009–2019 н. р.

Всеукраїнські студентські олімпіади (далі – ВСО) стали найбільш масовою формою пошуку і підтримки обдарованої студентської молоді. Кількість студентських олімпіад в Україні за період 2009–2019 рр. зросла на 51%. Основною метою ВСО, яка проводиться щорічно Міністерством освіти та науки України (далі – МОН), є підвищення якості підготовки фахівців, системне вдосконалення освітнього процесу, активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів. Підготовку проєктів методичних положень, координацію проведення та інформаційний супровід ВСО здійснює Державна наукова установа “Інститут модернізації змісту освіти” (далі – ДНУ “ІМЗО”) у рамках державного завдання від Міністерства освіти та науки України.

Щорічно наказом МОН затверджується персональний склад Всеукраїнського організаційного комітету, до складу якого включають представників МОН, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні заклади вищої освіти, представників ЗВО. Так, у 2019/2020 н. р. до оргкомітету, крім фахівців МОН України та ДНУ “ІМЗО”, увійшли представники Департаменту реалізації політик Міністерства охорони здоров’я України, Чернігівського національного технологічного університету, Житомирського національного агроєкологічного університету, Національного технічного університету “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”.

Всеукраїнський організаційний комітет, діючи за принципами відкритості та колегіальності, відбирає на конкурсній основі за заявками ЗВО дисципліни та напрями олімпіад, базові заклади вищої освіти, відповідальних за організацію та проведення заключного

етапу ВСО і направляє їх перелік у МОН на затвердження. Також комітет:

- розробляє положення, методичні рекомендації щодо організації та проведення Олімпіади;
- формує план проведення Олімпіади на наступний навчальний рік відповідно до пропозицій ЗВО;
- визначає порядок, аналізує і контролює хід проведення Олімпіади на всіх її етапах;
- надає практичну допомогу ЗВО в організації Олімпіади та забезпечує їх необхідними інформаційними матеріалами;
- за поданням журі визначає переможців Олімпіади;
- сприяє висвітленню результатів Олімпіади у засобах масової інформації та пресі;
- підводить остаточні підсумки та складає звіт про проведення Олімпіади.

Структура і критерії оцінки конкурсних завдань визначаються Положенням про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади, затвердженим МОН України [10]. Фінансування організації та проведення студентських олімпіад і конкурсів здійснюється за рахунок коштів ЗВО та інших джерел, не заборонених чинним законодавством. Витрати спрямовують на організацію та проведення заходів олімпіади, придбання призів і подарунків учасникам Олімпіади, харчування, проведення екскурсій та інших загальнокультурних заходів.

Результати та обговорення. Другий етап Всеукраїнської студентської олімпіади у 2018/2019 н. р. проводився зі 101 навчальної дисципліни, 133 спеціальностей (спеціалізацій) на базі 80 закладів вищої освіти МОН та 18 ЗВО інших міністерств і відомств [11]. У ньому взяли участь понад 14 тисяч студентів (рис. 2, складено за даними ДНУ “ІМЗО”).

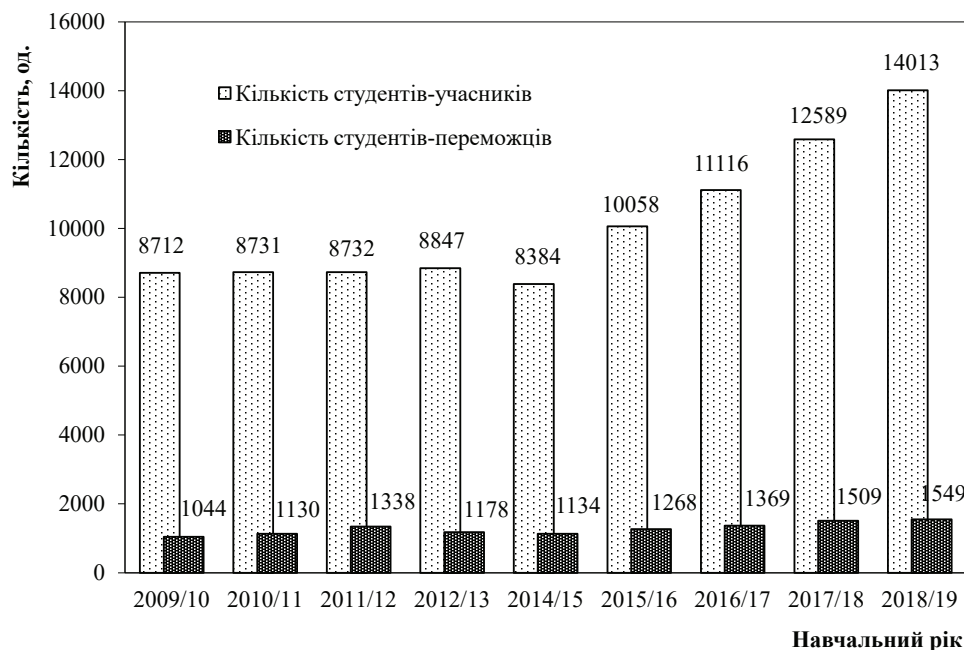

Рис. 2. Кількість студентів ЗВО, які брали участь у II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади, Україна, 2009–2019 роки

Факторами, які сприяли такому зростанню, стали:

- прийняття у 2014 р. нової редакції Закону України “Про вищу освіту”, який надав українським університетам більше академічних свобод, у тому числі право проводити різноманітні інтелектуальні заходи за власним бажанням і у необхідній кількості;
- зацікавленість університетів у залученні студентів до наукової роботи;
- загострення конкуренції на ринку освітніх послуг вищої школи після 2017 року, коли була

підписана Угода про асоціацію з Європейським Союзом;

- зацікавленість студентів брати участь в інтелектуальних заходах, стати переможцями, використати свої досягнення для майбутнього наукового або кар’єрного зростання.

Найбільш активними учасниками олімпіад упродовж 2009–2019 рр. є ЗВО, територіально розміщені у Центральному та Північному регіонах; менша активність за кількістю студентів-переможців спостерігається у Західному та Південному регіонах (рис. 3, складено за даними ДНУ “ІМЗО”).

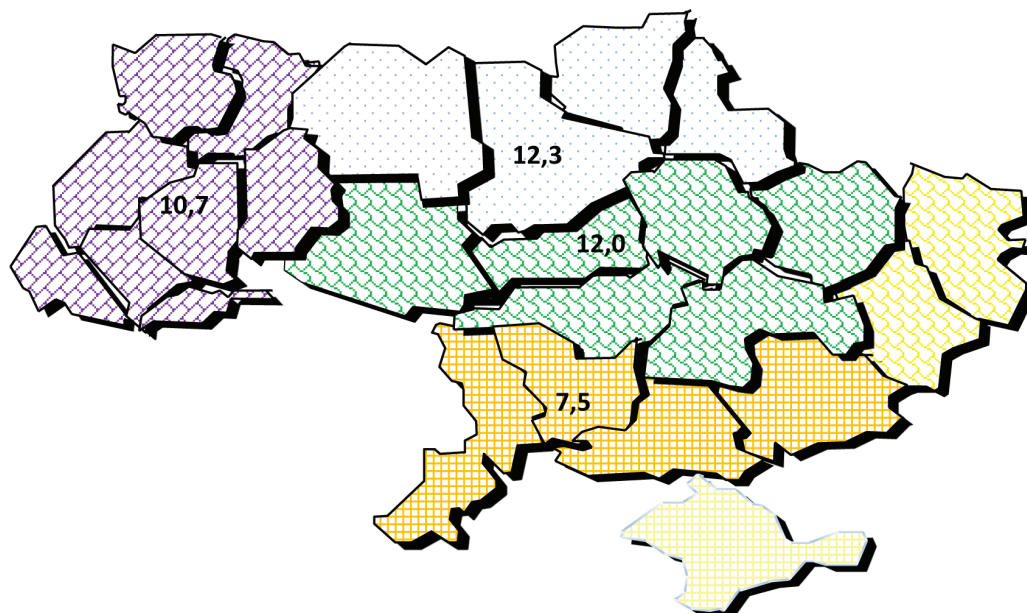

Рис. 3. Кількість студентів-переможців у Всеукраїнській студентській олімпіаді у середньому на один ЗВО за регіонами, Україна, 2019 рік

Лідерами у Всеукраїнській студентській олімпіаді виявилися здобувачі освіти із таких регіонів, як м. Київ, Харківська та Львівська області (рис. 4, складено за даними ДНУ “ІМЗО”). Стабільно середній рівень активності демонструють показники участі студентів-переможців ЗВО з шести областей – Одеської, Дніпропетровської, Запорізької, Полтавської, Сумської, Тернопільської, а у ЗВО з решти областей ці показники є стабільно низькими.

Заклади вищої освіти удосконалюють організаційні форми проведення олімпіад. Проте формат їх проведення за останні десять років суттєвих змін майже не зазнав. Так, у 2009 р. за класичною формою (у вигляді “запитання-відповідь”) було проведено 65,2% олімпіад, а у 2019 р. лише 42,5% університетів використовували нові форми завдань, а саме проводили олімпіади у формі конкурсів, ділових ігор, бліц-турнірів, розв’язання

ситуаційних завдань, виконання завдань-есе та ін. Вимоги до формування компетенцій у студентів ставлять перед університетами завдання розроблення нових форм проведення олімпіад, що дозволять перейти з рівня перевірки репродуктивних знань до евристичних, пошукових і творчих змагань.

Новацією останніх років стали олімпіади, що проходили у формі практичних турів за підтримки й участі роботодавців. Університети частіше стали запрошувати роботодавців на олімпіади і разом з ними готувати завдання. Інколи завдання на весь практичний тур готували повністю роботодавці.

У 2015 і 2019 роках ДНУ “ІМЗО” було проведено опитування 200 закладів вищої освіти щодо участі українських студентів у міжнародних змаганнях, які відбувалися за кордоном, та отримання ними призових місць (табл. 1, складено за даними ДНУ “ІМЗО”).

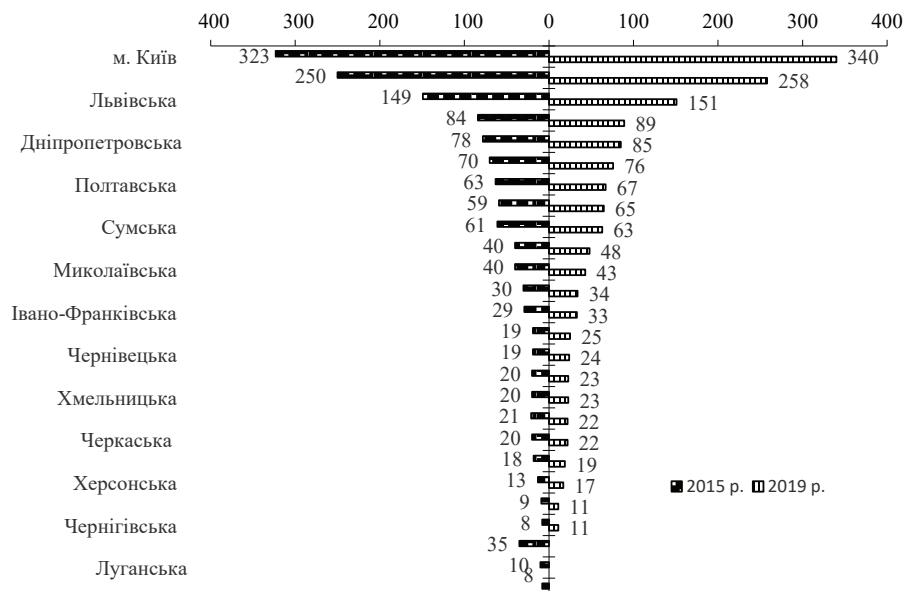

Рис. 4. Рейтинг адміністративно-територіальних одиниць України за участю у Всеукраїнській студентській олімпіаді, 2015 і 2019 роки

Таблиця 1

Студентські наукові заходи, які відбулися за межами України і в яких брали участь студенти вітчизняних ЗВО, 2015 і 2019 роки

Форма заходу	Кількість			
	учасників		переможців	
	2015 р.	2019 р.	2015 р.	2019 р.
Міжнародні олімпіади	31	54	8	14
Міжнародні конкурси наукових робіт	96	204	36	132
Міжнародні професійні творчі конкурси	57	109	20	82
Міжнародні турніри	19	117	7	52
Міжнародні конференції	50	259	38	59
Разом	253	743	109	339

Проведений моніторинг дозволив виявити такі тенденції. Університети стали самостійно готувати й активно направляти своїх студентів на міжнародні змагання (про це свідчить зростання участі студентів за усіма видами заходів, див. табл. 1). При цьому якщо у 2015 р. 50% серед загальної кількості учасників студентських наукових заходів за межами України брали участь у міжнародних олімпіадах і конкурсах наукових робіт, то у 2019 р. ця частка знизилася до 34,7%. За чотири роки спектр участі студентів у міжнародних студентських змаганнях розширився: суттєво зросла частка учасників і переможців професійних творчих конкурсів, турнірів і конференцій, що надало можливість українській молоді продемонструвати міжнародному науковому загалу інноваційність своєї підготовки.

Започаткування і проведення у вищій школі професійних творчих конкурсів є ознакою впровадження європейських форм змагань, коли до них готується наукова робота з конкретно визначеної проблеми. Такий вид змагань дуже популярний у західних країнах і займає там пріоритетне місце.

Дані табл. 1 свідчать, що участь і перемоги українських студентів у таких конкурсах вирости відповідно вдвічі й учетверо.

Широке представлення українських студентів за кордоном пояснюється тим, що їх відбір для участі в міжнародних олімпіадах пов'язаний зі зростанням в останні роки кількості учасників Всеукраїнського конкурсу наукових студентських робіт з галузей знань і спеціальностей (далі – ВКНРС), який є однією з ефективних форм залучення студентів до науково-дослідної діяльності. У 2015 році ВКНРС проходив з 92 галузей наук. У другому турі цього заходу, організованому на базі 77 ЗВО, взяло участь 7065 студентів із 249 закладів. У 2019 році другий тур ВКНРС проводився зі 130 галузей знань, спеціальностей (спеціалізацій) на базі 98 ЗВО [11]. До галузевих конкурсних комісій було подано роботи від 10 106 авторів із 246 ЗВО. На підсумкових науково-практичних конференціях виступило 3512 студентів, з них 2325 студентів нагороджено дипломами I–III ступеня (рис. 5, складено за даними ДНУ “ІМЗО”).

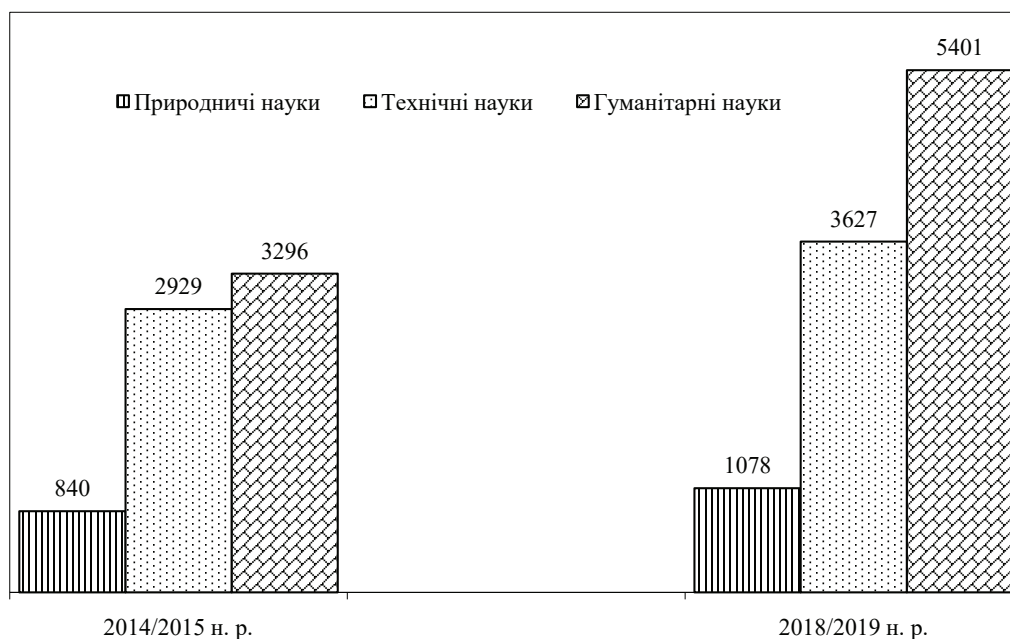

Рис. 5. Кількість учасників Всеукраїнського конкурсу наукових студентських робіт з галузей знань і спеціальностей

З метою виявлення та розвитку обдарованих студентів, сприяння реалізації їх здібностей, стимулювання творчого самовдосконалення студентської молоді, формування творчого покоління молодих науковців і практиків, активізації науково-дослідної роботи студентів у ЗВО проводяться студентські наукові конференції. За 2010–2019 рр. їх кількість виросла у 2,2 раза (рис. 6, складено за

даними ДНУ “ІМЗО”). У 2015 році було проведено 605 конференцій та семінарів, серед яких 338 міжнародних, 232 всеукраїнські конференції та 35 семінарів, на базі 184 ЗВО Міністерства освіти і науки України та інших міністерств і відомств, які мають у своєму підпорядкуванні ЗВО. У 2019 році було проведено 405 міжнародних, 287 всеукраїнських конференцій.

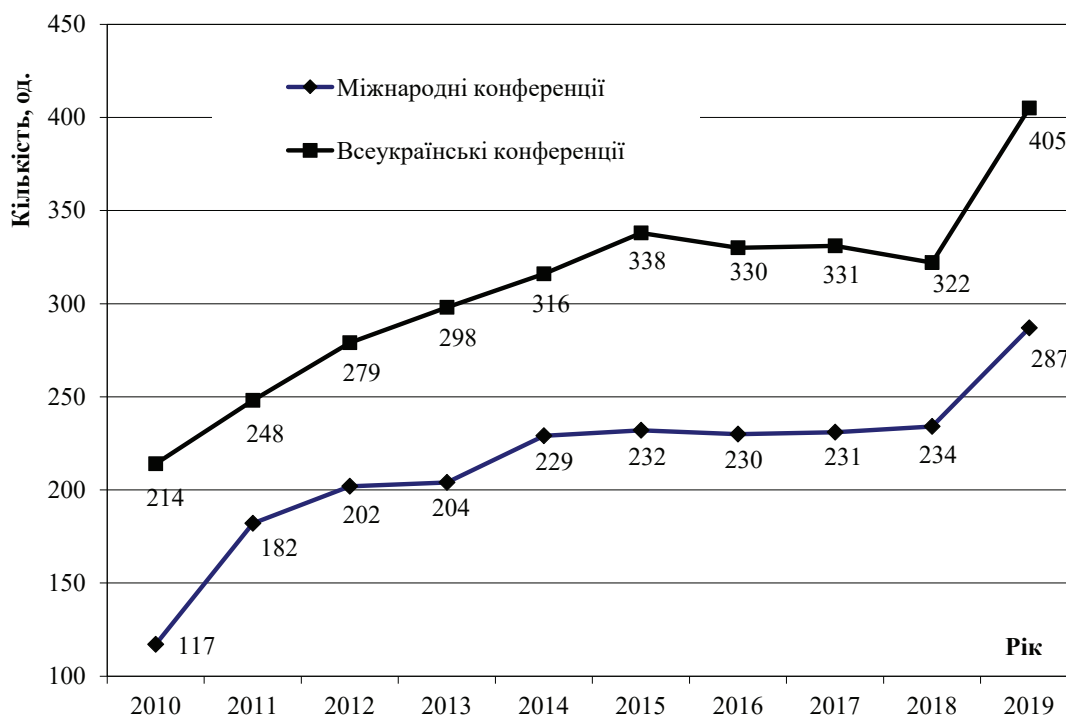

Рис. 6 Кількість всеукраїнських та міжнародних студентських конференцій, Україна, 2010–2019 роки

Для широкого обміну творчими науковими роботами в освітянському середовищі ДНУ "ІМЗО" щорічно формує План проведення міжнародних і всеукраїнських конференцій та семінарів для студентів і молодих учених. Результати участі студентської молоді в інтелектуальних змаганнях (олімпіадах, конкурсах), отримані від ЗВО й узагальнені ДНУ "ІМЗО", яскраво демонструють здатність здобувачів освіти бакалаврського і магістерського рівнів до креативного мислення, наявність у них нестандартних підходів до вирішення конкретних завдань, хоча при цьому, як зазначають оргкомітети ЗВО з проведення студентських олімпіад та конкурсів, існує деяка розбіжність у змісті навчальних програм різних ЗВО.

У цілому для представників ЗВО всі різновиди інтелектуальних змагань є своєрідним індикатором, який дозволяє оцінити підходи й методики підготовки фахівців, порівняти результати освітньої діяльності з результатами інших освітніх установ. Для студентів олімпіада стає основою професійної підготовки, забезпечує перші професійні контакти, сприяє подальшому розвитку.

Висновки та рекомендації. Система проведення інтелектуальних змагань, дослідницьких конкурсів та олімпіад серед студентів, що сформувалась в Україні, є унікальною й не має аналогів у світі. Разом з тим необхідно констатувати, що назріла необхідність пошуку нових форм і методів стимулювання інтересу студентів до пізнання і саморозвитку, здобуття якісної освіти, до яких, зокрема, належить упровадження таких інтелектуальних змагань:

1) стипендіальні, в рамках участі в яких підтримку отримують кандидати-учасники, які відповідають певним критеріям (з урахуванням рівня попередніх досягнень);

2) грантові, що представляють собою відбір кандидатів для отримання цільового фінансування на реалізацію робіт (проектів) у рамках певної тематики;

3) конкурсні, які передбачають відбір і оцінку кандидатів за певними критеріями, вимогами в рамках спеціально організованих змагань з подальшим ранжуванням учасників і виявленням переможців.

Також є потреба у реформуванні переліку спеціальностей з виділенням дисциплін або модулів дисциплін, за якими повинні проводитися всеукраїнські інтелектуальні змагання студентів, орієнтовно в таких пропорціях:

- предметні олімпіади (до 15–20% від загальної кількості інтелектуальних змагань);
- конкурси студентських наукових робіт (до 15–20% відповідно);
- професійні змагання (не менше 60–70% від загальної кількості інтелектуальних змагань).

Для забезпечення максимального охоплення дисциплін у рамках спеціальності доцільно використовувати міждисциплінарний підхід при скла-

данні олімпіадних завдань. Можна запропонувати різні моделі його реалізації:

– проведення олімпіад зі спеціальностей у цілому, де завдання сформовані за матеріалами найбільш значущих (обов'язкових) дисциплін або включені інтегровані наскрізні завдання. Проблемою реалізації подібної моделі є істотні відмінності в навчальних планах різних ЗВО;

– проведення змагань з окремих дисциплін або модулів дисциплін у рамках суміжних спеціальностей.

Необхідним, але більш складним для реалізації буде впровадження моделей, які ґрунтуються на перевірці сформованості конкретних компетенцій у рамках кожної спеціальності або на проведенні олімпіад за науковими напрямками. Така реорганізація сприятиме істотній зміні сучасної форми проведення олімпіад, і без належної підготовки та координації робіт на рівні МОН України може викликати труднощі з визначенням цільової аудиторії студентів і складанням олімпіадних завдань.

До формування тематики конкурсних олімпіадних завдань як і до участі в конкурсних комісіях і нагородженні переможців та призерів необхідно залучати великі організації роботодавців. Це дасть змогу роботодавцям у рамках Всеукраїнської студентської олімпіади проводити профорієнтаційну роботу серед студентів, які виявляють видатні здібності, встановлювати додаткові номінації для інтелектуальних, творчих і професійних змагань з метою виявлення талановитої молоді та її стимулювання.

Взаємодія МОН України з базовими ЗВО повинна мати більш відкритий характер і потребує комплексної модернізації інформаційного забезпечення й дієвої підтримки інтелектуальних змагань студентів. Така підтримка, зокрема, має включати створення порталу олімпіад і конкурсів, який у перспективі забезпечуватиме потенційним учасникам і їх науковим керівникам доступ до інформаційних ресурсів усіх проведених у країні інтелектуальних змагань студентів, що дозволить останнім не тільки зробити правильний вибір на користь конкретного змагання, а й здійснити необхідну підготовку до нього. Важливим ресурсним компонентом порталу олімпіад і конкурсів може стати онлайн-тестування, що дозволить потенційним учасникам перевіряти свої знання з дисциплін, у рамках яких проводяться змагання.

З метою вдосконалення механізму проведення інтелектуальних змагань необхідна також розробка єдиної системи підтримки участі студентів у режимі онлайн, що включатиме вебінари, банки завдань попередніх років з докладними розв'язками, рекомендовану літературу з дисциплін. Елементом подібної системи може стати серія літніх і зимових наукових шкіл для молоді, фінансова

підтримувана МОН, які дозволили б розширювати знання, вміння, володіння навичками, необхідними для успішної участі в подальших змаганнях. Доцільною вбачається також розробка інтернет-сторінок окремих інтелектуальних змагань студентів у базових ЗВО; ці сторінки для зручності доцільно формувати за спеціально розробленим уніфікованим шаблоном.

Складовою розвитку системи підтримки талановитої молоді також може стати створення банку даних студентів, які продемонстрували високі результати в рамках інтелектуальних змагань. Для цього на порталі мають бути сформовані особисті кабінети цих осіб з можливістю додавання інформації, що може зацікавити роботодавців, а це, своєю чергою, сприятиме отриманню пропозицій щодо подальшого навчання у провідних ЗВО. Наявність банку даних і концептуального підґрунтя його просування в академічному та бізнес-середовищі відкриватиме нові можливості для реалізації механізму соціального ліфта для студентів – переможців інтелектуальних змагань.

Нині система комунікаційної підтримки значущих соціальних проектів, до яких належать і студентські змагання, відіграє вирішальну роль в їх популяризації та просуванні. Розробка впізнаного фірмового стилю, бренду інтелектуальних змагань дозволить залучити до участі в них все більше коло зацікавлених осіб: потенційних учасників, експертів, представників бізнесу й академічного середовища.

Реалізація наведених пропозицій дасть змогу якісно перетворити систему організації та проведення Всеукраїнських студентських олімпіад, інтелектуальних, творчих і професійних змагань із заміною класичного дисциплінарно-фахового підходу на інвестиційно привабливі для української економіки й роботодавців інноваційні проекти та заходи.

Для стимулювання ЗВО до підтримки й розвитку всеукраїнських та міжнародних інтелектуальних змагань студентів необхідно продовжувати моніторинг діяльності освітніх закладів, використовуючи такі показники: кількість проведених всеукраїнських та міжнародних інтелектуальних змагань студентів у ЗВО; чисельність студентського контингенту, який брав у них участь; кількість інших студентських наукових заходів, організованих для виявлення талановитої молоді (гуртки, конференції, круглі столи, форуми, спільні проекти з роботодавцями тощо).

Перспективи подальшого дослідження пов'язані з розробкою системи заходів, приведених до загальноєвропейських стандартів нормативно-методичного й організаційного забезпечення функціонування системи вищої освіти України, в рамках державної політики пошуку та відбору обдарованої студентської молоді, підтримки молодих талантів. Наукові результати, подані у цій статті, було отримано в межах НДР "Інтелектуальні змагання студентів: форми організації та індикатори стану" (реєстраційний номер 0118U001233, термін виконання 01.01.2018–31.12.2023 рр.).

Список використаних джерел

1. Паризьке Комюніке, 25.05.2018 р. Конференція міністрів освіти Європейського простору вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/06/06/12/paris-communiqueenua2018.pdf>
2. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. On achieving the European Education Area by 2025. Brussels: European Commission, 2020. 30 p. URL: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/eea-communication-sept2020_en.pdf?fbclid=IwAR31Sy2a4NDxwXV67ygpleoNoBTC7I1AtFIT1-j2jU1oyQEACX_lbxINluU (дата звернення 02.11.2020).
3. Всеукраїнська студентська олімпіада з дисципліни "Статистика": статистичний аспект / Карпов В. І. та ін. // Статистика України. 2014. № 2. С. 52–57.
4. Всеукраїнська студентська олімпіада з дисципліни "Статистика": сприяння покращенню статистичної грамотності молоді / Шевчук В. О. та ін. // Статистика України. 2015. № 2. С. 23–26.
5. Момотюк Л. Є., Герасименко С. С., Голубова Г. В. Всеукраїнська студентська олімпіада з дисципліни "Статистика": історія, результати й перспективи // Статистика України. 2019. № 3. С. 116–126.
6. Миндеева С. В., Толстых О. Д. Олимпиадное движение как форма активизации учебно-познавательной деятельности студентов // Crede Experto: транспорт, общество, образование, язык. Международный информационно-аналитический журнал. 2016. № 4(11). С. 174–181.
7. Власова Е. А., Попов В. С., Пугачёв О. В. О математических олимпиадах для студентов технических вузов // Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Физика-Математика. 2017. № 3. С. 108–119.

8. Володко І. М., Черняєва С. В., Егліте І. В. Студенческа міжнародна математическа олимпиада – основанный на компетентности подход к обучению // Фізико-математична освіта. 2018. Вип. 3 (17). С. 36–39.
9. Кошкин В. И., Гордеев А. И., Мальцева А. А. Всероссийская студенческая олимпиада: новые грани выявления и поддержки талантов // Электронный научно-практический журнал “ИнноЦентр”. 2014. Вып. № 3 (4). URL: [http://innoj.tversu.ru/Vipusk3\(4\)2014/9Кошкин,Гордеев,Мальцева.pdf](http://innoj.tversu.ru/Vipusk3(4)2014/9Кошкин,Гордеев,Мальцева.pdf) (дата звернення 01.11.2020).
10. Про затвердження Положення про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.12.2012 р. № 1410. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2207-12#Text>
11. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади у 2019–2020 навчальному році: Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.12.2019 р. № 1580. URL: <https://imzo.gov.ua/2019/12/18/nakaz-mon-vid-17-12-2019-1580-pro-provedennia-vseukrains-koi-students-koi-olimpiady-u-2019-2020-navchal-nomu-rotsi/>
12. Про підсумки Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей у 2018/2019 н. р.: Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.08.2019 р. № 1059. URL: <https://imzo.gov.ua/2019/08/07/nakaz-mon-vid-05-08-2019-1059-pro-pidsumky-vseukrains-koho-konkursu-students-kykh-naukovykh-robit-z-haluzey-znan-i-spetsial-nostey-u-2018-2019-navchal-nomu-rotsi>

References

1. Paris Communiqué, May 25, 2018. Conference of Ministers of Education of the European Higher Education Area. *mon.gov.ua*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/06/06/12/paris-communiqueenua2018.pdf> [in Ukrainian].
2. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. On achieving the European Education Area by 2025 (2020). Brussels, Belgium: European Commission. *ec.europa.eu*. Retrieved from https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/eea-communication-sept2020_en.pdf?fbclid=IwAR31Sy2a4NDxwXV67ygleoNoBTC7I1AtFIT1-j2jU1oyQEACX_lbxNIuU EN [in English].
3. Karpov, V. I., Parfentseva, N. O., Karchev, Ya. Ya., & Holubova, H. V. (2014). Vseukrainska studentska olimpiada z dystsypliny “Statystyka”: statystychnyi aspekt [Ukrainian Student Olympiad on Statistics: Statistical Aspect]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 2, 52–57 [in Ukrainian].
4. Shevchuk, V. O., Momotiuk, L. Ye., Popova, V. V., & Holubova, H. V. (2015). Vseukrainska studentska olimpiada z dystsypliny “Statystyka”: spriannia pokrashchenniu statystychnoi hramotnosti molodi [Ukrainian Student Olympiad on Statistics: Promoting Youth Statistical Literacy]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 2, 23–26 [in Ukrainian].
5. Momotiuk, L. Ye., Gerasymenko, S. S., & Holubova, H. V. (2019). Vseukrainska studentska olimpiada z dystsypliny “Statystyka”: istoriia, rezultaty i perspektyvy [The All-Ukrainian Student Olympiad in “Statistics” Discipline: History, Results and Prospects]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 3, 116–126 [in Ukrainian].
6. Mindeeva, S. V., & Tolstyh, O. D. (2016). Olimpiadnoe dvizhenie kak forma aktivizatsii uchebno-poznavatelnoy deyatel'nosti studentov [Olympiad movement as a form of activating the educational and cognitive activity of students]. *Credo Experto: transport, obshchestvo, obrazovanie, yazyk – Credo Experto: transport, society, education, language*, 4, 174–181 [in Russian].
7. Vlasova, E. A., Popov, V. S., & Pugachev, O. V. (2017). O matematicheskikh olimpiadakh dlya studentov tekhnicheskikh vuzov [On Mathematical Olympiads for Students of Technical Universities]. *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo oblastnogo universiteta. Seriya: Fizika-Matematika – Bulletin of the Moscow Region State University. Series: Physics-Mathematics*, 3, 108–119 [in Russian].
8. Volodko, I. M., Chernyaeva, S. V., & Eglite, I. V. (2018). Studencheskaya mezhdunarodnaya matematicheskaya olimpiada – osnovanny na kompetentnosti podkhod k obucheniyu [International Mathematics Olympiad for the Students – Competency-Based Education]. *Fiziko-matematichna osvita – Physical and Mathematical Education*, 3 (17), 36–39 [in Russian].
9. Koshkin, V. I., Gordeev, A. I., & Maltseva, A. A. (2014). Vserossiiskaia studencheskaia olimpiada: novye grani vyavleniia i podderzhki talantov [All-Russia Student Olympiad: New Ways Of Finding And Supporting Talents]. *Elektronnyy nauchno-prakticheskiy zhurnal “InnoTsentr” – Electronic scientific and practical journal “InnoCentre”*, 3 (4). Retrieved from: [http://innoj.tversu.ru/Vipusk3\(4\)2014/9Кошкин,Гордеев,Мальцева.pdf](http://innoj.tversu.ru/Vipusk3(4)2014/9Кошкин,Гордеев,Мальцева.pdf) (accessed 01.11.2020) [in Russian].

10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro provedennia Vseukrainskoi studentskoi olimpiady: Nakaz Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrayiny vid 13.12.2012 r. № 1410 [On approval of the Regulations on holding the All-Ukrainian Student Olympiad: Order of the Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine of December 13, 2012 № 1410]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2207-12#Text> (accessed 01.11.2020) [in Ukrainian].

11. Pro provedennia Vseukrainskoi studentskoi olimpiady u 2019–2020 navchalnomu rotsi: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 17.12.2019 r. № 1580 [On holding the Ukrainian Student Olympiad in the 2019–2020 Academic Year: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of December 17, 2019 № 1580]. *imzo.gov.ua*. Retrieved from <https://imzo.gov.ua/2019/12/18/nakaz-mon-vid-17-12-2019-1580-pro-provedennia-vseukrains-koi-students-koi-olimpiady-u-2019-2020-navchal-nomu-rotsi> [in Ukrainian].

12. Pro pidsumky Vseukrainskoho konkursu studentskykh naukovykh robit z haluzei znan i spetsialnostei u 2018/2019 navchalnomu rotsi: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 05.08.2019 r. № 1059 [On the results of the All-Ukrainian competition of student research papers in the fields of knowledge and specialties in 2018/2019 academic year: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of August 05, 2019 № 1059]. *imzo.gov.ua*. Retrieved from <https://imzo.gov.ua/2019/08/07/nakaz-mon-vid-05-08-2019-1059-pro-pidsumky-vseukrains-koho-konkursu-students-kykh-naukovykh-robit-z-haluzey-znan-i-spetsial-nostey-u-2018-2019-navchal-nomu-rotsi> [in Ukrainian].

S. V. Zaiets,

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of Department,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Senior Research Fellow,
SFI «Institute of Education Content Modernization»,
E-mail: zsvit@knu.ua
Researcher ID: S-2638-2017,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6133-1087>;*

S. P. Yudina,

*PhD in Economics, Senior Researcher,
Head of the Sector,
SFI «Institute of Education Content Modernization»,
E-mail: yudina_S5@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5617-1085>*

Organizing Intellectual Competitions of Students in Universities: Forms and Areas for Improvement

The article outlines the tasks facing higher education institutions in the context of digitalization and acceleration of the knowledge updating process, which are aimed at creating a sustainable system for acquiring competencies, entrepreneurial skills and civic duties among students, teachers and employees.

Performance indicators of all-Ukrainian student Olympiads, All-Ukrainian competitions of research works in Ukraine in 2009–2019 analyzed, to find out the patterns of organization of various intellectual competitions of students and their regional features. The factors contributing in the growth of participation of students from higher education institutions in these events were determined. It is indicated that the share of new organizational forms of Olympiads such as business games, blitz tournaments, solving situational problems, performing essay tasks, practical tours with employers' support and participation is increasing. The results of a survey of 200 higher education institutions on student participation in international competitions held abroad and their prizes in 2015 and 2019 are presented. The tendencies of student involvement in international competitions abroad, in international, all-Ukrainian conferences, seminars for students and young researchers are outlined.

Areas for improvement of intellectual competitions of students with account to priorities of modernization and technological development of the Ukrainian economy, employer needs and social demands are formulated. It is proposed to introduce comprehensive forms and methods for stimulating students' interest in learning and self-development, obtaining high-quality education through intellectual games such as scholarship, grant or competitive ones. Evidence is given of the need to reform the nomenclature of specialties with highlighting the

disciplines or the modules of disciplines in which the following types of all-Ukrainian intellectual competitions of students should be held: subject Olympiads, competitions of student research works, professional competitions.

Key words: *intellectual competitions, All-Ukrainian student Olympiads, All-Ukrainian competition of student research works, universities, employer.*

Бібліографічний опис для цитування:

Заєць С. В., Юдіна С. П. Організація інтелектуальних змагань студентів у закладах вищої освіти: форми проведення та напрями вдосконалення. *Статистика України*. 2020. № 2–3. С. 78–88. Doi: 10.31767/su.2-3(89-90)2020.02-03.09.

Bibliographic description for quoting:

Zaiets, S. V., & Yudina, S. P. (2020). Orhanizatsiia intelektualnykh zmahan studentiv u zakladakh vyshchoi osvity: formy provedennia ta napriamy vdoskonalennia [Organizing Intellectual Competitions of Students in Universities: Forms and Areas for Improvement]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 2–3, 78–88. Doi: 10.31767/su.2-3(89-90)2020.02-03.09.